

Rizikové skupiny LS 9

RIZIKOVÁ MLÁDEŽ
PHDR.HANA PAZLAROVÁ, PH.D.

????????????

- Udělali jste v životě něco, za co se dnes stydíte? Něco, co bylo v rozporu s nějakými normami?

- Vzali jste někdy v životě někomu něco?

- Stalo se vám někdy v životě, že jste z nějakých důvodů raději uvedli nepravdivý fakt, údaj, informaci?

- Stalo se vám někdy, že jste na druhého z nějakého důvodu reagovali nepřiměřeně útočně (slovně, neústupností, mlčením, fyzicky nebo jinak)?

- Stalo se vám někdy, že jste ve skupině vrstevníků dělali věci, které byste sami nedělali?

- Stalo se vám někdy, že jste se z nějakého důvodu chovali v rozporu s vaším vnitřním přesvědčením?

Riziková mládež

- Dospívající, u kterých je vlivem více faktorů vyšší riziko, že dojde k jejich sociálnímu selhání, příp. konfliktu se zákonem
- Dítě – podle Úmluvy o právech dítěte 0-18 let
- Mladistvý – trestněprávní pojem – 15-18 let, odpovědnost za spáchaný trestný čin
- Delikvence – nejzávažnější poruchy chování mládeže, jednání porušující normy chráněné právními předpisy

Mladistvý delikvent

- Po bezproblémovém dětství začínají konflikty s normami zpravidla mezi 11-13 rokem.
- Těžko zvladatelná, problematická puberta
- Nerespektování norem, příležitostná kriminalita, konflikty s rodiči
- Závažnost a četnost incidentů se neprohlubuje
- Mezi 18-21(25) obvykle problémové chování postupně mizí
- V dospělosti vykazují konformní chování

- Proč mladiství delikventi přestanou páchat přestupky resp. trestnou činnost?

Desistance

- Ustávání v kriminalitě
- Dokončení rozumového a sociálního vývoje
- Nabytí smyslu pro osobní kontrolu, zdrženlivost
- Změny v postojích k normám, příklon k vštípeným normám
- Důvěra ve společnost
- Náhled na budoucnost

Rysy kriminality mládeže⁺

- Vysoká míra latence (43% mladistvých respondentů přiznává delikventní chování)
- Častěji méně závažné, bagatelní delikty (krádeže, vandalismus, sprejerství)
- Výrazně nižší zastoupení dívek (6-8%)
- Častější u mladistvých z minorit a sociálně slabých skupin (výzkumy USA)
- Páchání typicky ve skupinách vrstevníků, zejména chlapci

⁺ Válková a kol. 2012. *Základy kriminologie a trestní politiky*

- Skupinové jednání klesá po dovršení 20.roku
- Dívky častěji jednají samostatně
- Významný vliv skupiny u některých deliktů – násilné, rasistické činy, sprejerství, šikanování

„Intenzivní pachatelé“

- Opakované delikventní jednání
- Závažnější delikty
- Obvykle v kombinaci s dalšími problémy v chování – záškoláctví, alkohol, drogy, automaty
- Často špatné rodinné zázemí a/nebo sociální vyloučení
- V USA 2,4% intenzivních pachatelů spáchalo 49,5% všech činů spáchaných mladistvými (Válková 2012)
- Velké riziko rozvoje kriminální kariéry x i u intenzivních pachatelů dochází někdy k ustávání kriminality

Rizikové faktory

- Individuální zvláštnosti podmíněné geneticky, chorobou, duš.poruchou apod.
- Poruchy socializace důsledku selhání rodiny – významný u pachatelů násilné kriminality – rozvoj antisociálního chování
- Násilí v rodině
- Poruchy vazby
- Psychické i fyzické týrání a/nebo zneužívání
- Vliv subkultury
- Členství v extremistické organizaci

Syndrom rizikového chování v dospívání

(Jessor, R. 1991 a další)

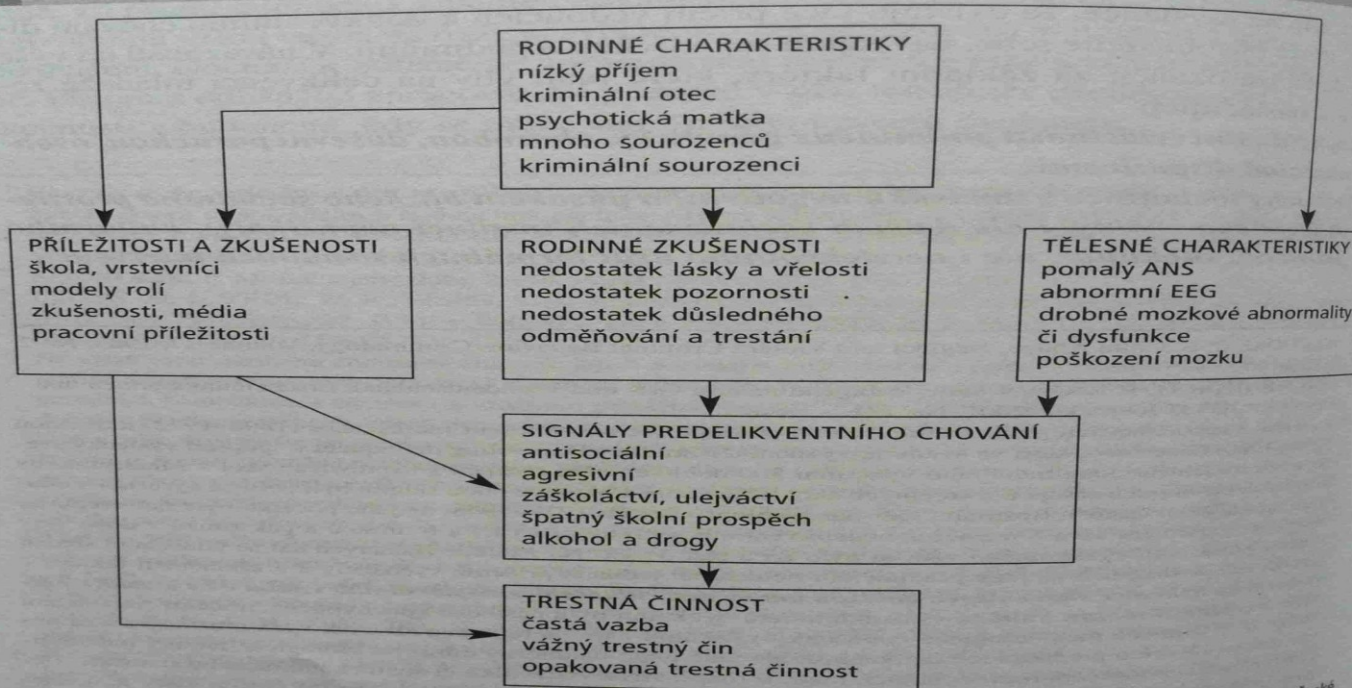
Existují vzájemné korelace mezi skupinami rizikového chování, které umožňují do určité míry predikovat jejich výskyt

- Zneužívání návykových látek
- Negativní psychosociální jevy – poruchy chování, agrese, delikvence, autoagrese až sebevražedné chování
- Poruchy reprodukčního zdraví – předčasný pohlavní život, střídání partnerů, STD, nechtěná těhotenství

Greenwoodův model prediktorů delikvence

provázaných kategorií – rodinné zkušenosti, signály predelikventního chování a trestnou činností a dále šestou, obtížně zjistitelnou, kategorií příležitostí, vrstevnických vztahů a zkušeností.

Schéma č. 1 – Greenwoodův model prediktorů delikvence

(Pramen: KOVÁŘIK, J. K problematice sociálně patologických jevů a jejich příčin u dětí a mládeže. České vězeňství, 1999, č. 4)

Vývoj registrované kriminality mládeže v ČR

- Výrazný nárůst po r.1990
- Kulminace v r.1996
- Od r.1997 trvalý pokles
- Od r.2003 počty nižší než v r.1989

U dětí mladších

- Kulminace r.1999 (trojnásobek r.1990)
- Od r.2000 trvalý pokles

Podíl kriminality mládeže

- 1989 – cca 10%
- 1992 – cca 17%
- Pokles od r.1995
- 1999-2003 – 7-8%
- 2004-2010 – 4,5-6%

Příčiny vývoje

- Celkový nárůst kriminality po r.1990
- Demografický vliv na pokles
- Rozdíly v metodikách vykazování u jednotlivých složek
- Dekriminalizace některých činů (např. výše škody u krádeží)

Mezinárodní vývoj

- Nárůst kriminality mládeže po 2.svět.válce v celé Evropě
- Zásadní socioekonomické změny – atomizace rodin, snižování emoční gramotnosti dětí, rostoucí tlak na jednotlivce, „kriminalita blahobytu“, migrace obyvatelstva, urbanizace, posun hodnotové orientace k materiálním hodnotám
- Negativní trendy pokračovaly plynule do 70.-80.let 20.st.

Riziková společnost

riziková mládež

- Nejvyšší míru vykazují země Západní Evropy a anglosaské země
- Mezi postkomunistickými zeměmi má ČR jednu z nejvyšších hodnot, zejména u majetkové trestné činnosti x nižší závažná násilná kriminalita

Možnosti intervence

- Rizikové chování se vyvíjí pod vlivem vnitřních i vnějších faktorů, není to statický stav
- Ojedinelé excesy není třeba démonizovat, mohou samovolně vymizet, je třeba monitorovat
- Důraz na protektivní faktory a jejich posilování

Skupiny protektivních faktorů

(Širůčková 2010)

- Modely konvenčního chování u osob v okolí dospívajícího
- Kontrola – podpora seberegulačního chování i sociální kontrola
- Sociální opora ze strany rodiny, vrstevníků, učitelů a i širšího sociálního okolí